

MINISTERIE VAN LANDBOUW

Bestuur voor Landbouwkundig Onderzoek

Kommissie voor Toegepast Wetenschappelijk Onderzoek

in de Zeevisserij (T.W.O.Z.)

(Voorzitter : F. LIEVENS, directeur-generaal)

VISSTOCKS

SITUATIE — VOORUITZICHTEN

R. DE CLERCK.

Onderwerkgroep « Biologie » (I.W.O.N.L.)

Mededelingen van het Rijksstation voor Zeevisserij (C.L.O. Gent)

Publikatie nr 86 - B/11/1974

MINISTERIE VAN LANDBOUW

Bestuur voor Landbouwkundig Onderzoek

Kommissie voor Toegepast Wetenschappelijk Onderzoek

in de Zeevisserij (T.W.O.Z.)

(Voorzitter : F. LIEVENS, directeur-generaal)

VISSTOCKS

SITUATIE — VOORUITZICHTEN

R. DE CLERCK.

Onderwerkgroep « Biologie » (I.W.O.N.L.)

Mededelingen van het Rijksstation voor Zeevisserij (C.L.O. Gent)

Publikatie nr 86 - B/11/1974

D/1974/0889/1.

Tekenen (daling van de vangsten per eenheid van visserijinspanning, opeenvolgende slechte broedjaren) wijzen er op dat bepaalde visstocks in de Noordzee stilaan uitgeput geraken of in de nabije toekomst overbevist zullen zijn.

Deze vaststelling komt hard aan, omdat nog niet zo heel lang terug hoge vangsten voor verschillende vissoorten konden worden gerealiseerd.

Verschillende "rekords" in de geschiedenis van de internationale vangsten in de Noordzee werden immers zeer recent gevestigd. In 1967 was het de tong (32.000 ton) ; in 1970 kwam de schol aan de beurt (129.000 ton) en in 1972 tenslotte beklom de kabeljauw het erepodium (323.000 ton). Dit zijn indrukwekkende produkties, maar nu staat de harde waarheid voor de deur, nl. de sterk teruggelopen haringvangsten, een crisis van de tongvisserij, een daling van de scholvangsten. De redenen die tot deze crises hebben geleid, variëren per vissoort, zodat zij dan ook afzonderlijk moeten worden belicht. Waar de redenen van de crises eerder eenvoudig en begrijpelijk zijn blijkt de oplossing ervan een zeer delikate zaak te zijn. Feit is dat zij het voorwerp moet uitmaken van internationale maatregelen.

De werkgroep "Biologie" van de Commissie T.W.O.Z. startte in 1969 met haar activiteiten. In die vijf jaren werden ontelbare kontakten met de visserij gelegd, zowel van het begin tot het einde van de onderzoekingsschakel. De wekelijkse bemonsteringen in de vismijnen, de dagelijkse uitvaarten van de "Hinders", waarvan de visserij de resultaten van bestandsopnamen en merkeexperimenten werden toegestuurd, de menige vergaderingen in de schoot van de Commissie T.W.O.Z. en tenslotte de samenwerking gedurende gecharterde experimentele visserijen, vormden allemaal waardevolle menselijke en technische kontakten tussen het bedrijf en het onderzoek. Het onderzoek was in feite een combinatie

van zgn "visserlatijn" en wetenschappelijk werk. Nu is het ook zo, dat bij deze kontakten herhaaldelijk de vraag vanwege het bedrijf naar voren kwam waartoe dit werk, deze bemonsteringen, dat eindeloos routinewerk in feite naar zou leiden. Het antwoord is eenvoudig. Vooraleer een duidelijk overzicht van een situatie - in dit geval een vissoort in een bepaald gebied - te verkrijgen, dienen heel wat opnamen te worden verricht. Er mag niet vergeten worden dat het een onzichtbaar onderzoekingsmateriaal geldt. Alleen door middel van verschillende gekombineerde aanknopingspunten kan een idee worden verkregen van wat er zich onder de watermassa met de vis afspeelt.

Wat er uiteindelijk van het biologisch zeevisserijonderzoek wordt verwacht is in de eerste plaats een inzicht in de relatie visstand-visserij en in de tweede plaats het voorspellen van de omvang van de vangsten in de toekomst.

De tongvisserij in de Noordzee.

De tongvisserij is de bijzonderste Belgische visserij inzake opbrengst. De rekrutering in de tongstock fluctueert evenwel van jaar tot jaar. Grote variaties treden op, zodat van slechte, matige, goede, zeer goede en buitengewoon sterke jaarklassen kan worden gesproken. Die jaarklassen zijn de rekruten ontstaan als resultaat van het paaien in het voorjaar (april-mei). Gemiddeld komt een buitengewone jaar-klasse pas om de 10 jaar voor en dan meestal na een zeer strenge winter. De laatste sterke jaarklasse dateert van 1963 en het is dit broed dat de tongvisserij in de Noordzee naar een rekordaanvoer heeft gevoerd.

Het is anderzijds ook duidelijk dat men niet eindeloos kan "putten" uit deze massa van 1963, temeer dat intussen geen belangrijke jaarklassen de tongstock in de Noordzee zijn komen vervoegen. Vandaar

dat deze bloeitijd wordt gevolgd door een langzame, doch permanente terugloop van de vangsten, hetgeen tot uiting komt in tabel 1.

De reproductiegraad is niet de enige oorzaak van deze terugloop. Het is een feit dat de Nederlandse vloot zich bijzonder sterk heeft uitgebreid en het uitdunningsproces van de Noordzee tongpopulatie gevoelig heeft versneld.

De konklusies van de "North Sea Flatfish Working Group" van de Internationale Raad voor het Onderzoek van de Zee (1) zijn omtrent het tongprobleem dan ook onomwonden, nl. :

- De enige manier om de aktuele stock op een konstant peil te houden, is het invoeren van een drastische reductie van de vangsten.

- Om het vangstpeil, nl. de vangst per eenheid van inspanning, van 1971 nog tot 1976 te kunnen behouden, mogen de vangsten voor het jaar 1974 slechts tot 6.000 tong belopen, dit is een derde van de internationale vangsten op dit ogenblik per jaar.

Het is dus duidelijk dat wanneer geen maatregelen worden getroffen - hetzij op het gebied van de visserijinspanning, hetzij op de vangsten zelf - de Noordzee tongvangsten nog verder zullen dalen voor de volgende jaren. Deze crisis die in feite reeds twee jaar aan het sluimeren is en die in hoofdzaak door hogere marktprijzen wordt veroorzaakt, zal zich ongetwijfeld in 1974 nog duidelijker manifesteren. Alleen een strenge winter kan aan deze situatie onder de vorm van een sterk broedjaar binnen enkele jaren het tij doen keren. Maar dan moet in elk geval nog tot 1977 worden gewacht om enig resultaat te zien, vermits de tongen pas na hun tweede levensjaar met een lengte van 24 cm kommercieel worden bevestigd.

De huidige ontwikkeling van het internationaal overleg is reeds zo ver gevorderd dat het invoeren van een vangstbeperking een niet meer te ontkomen maatregel lijkt. Op grond van de berekeningen moeten de vangsten immers drastisch tot 10.000 of 6.000 ton dalen ~~om~~ de tongstock in de Noordzee voor de toekomst te kunnen behouden. Hoe deze beschermingsmaatregel zal worden uitgevoerd, blijft nog een open vraag, vermits verschillende varianten tot hetzelfde doel kunnen leiden, nl. :

- Een gelijktijdige vangstreductie voor alle tongvisserijlanden in de Noordzee : Het invoeren van een zgn. "totale toegelaten vangst" berust op het principe van de beperking van de vangst en een verdeling onder de verschillende visserijlanden.

- Het opvoeren van de maaswijdte tot 80 of tot 90 mm : De maaswijdteverhoging zal wel verliezen op korte termijn met zich mede brengen, doch kan op de lange termijn gunstig voor de aangroei van de tongpopulatie uitvallen.

- De sluiting van de broedplaatsen : De permanente visserij in de kustwateren oefent een schadelijke invloed op de tongpopulatie uit, vermits deze gebieden enerzijds de broed- en kweekplaatsen van de juveniele tong vormen en anderzijds de volwassen tongstock in de paaiperiode enkele weken (april-mei) herbergen. Het afsluiten van dit gebied (vnl. de kustwateren van België, Nederland en Duitsland) zou aldus evenzeer positief op de biomassa van de Noordzee tongstock kunnen inwerken.

- De beperking van het motorvermogen : Een beperking van de tongvisserij op basis van een motorvermogengrens moet eveneens positieve gevolgen in de toekomst met zich medebrengen.

De overige tonggebieden.

De Belgische tongvisserij in de Ierse Zee en in het Kanaal van Bristol kan stilaan als een traditionele visserij worden beschouwd. Een stuk nationale visserijgeschiedenis heeft zich aldaar ontwikkeld, gaande van het vooroorlogse vissen met zeilvaartuigen, over stoomvaartuigen en motortrawlers tot de invoering van de boomkorrevisserij. Deze visgronden betekenden tot voor kort een "sekundaire" armslag voor de stabilisatie van de tongvangsten. De visserijinspanning in de Ierse Zee stond steeds in onrechtstreeks verband met de tongstand in de Noordzee. Steunend op recente aanvoercijfers, kan het vissen op tong in de Ierse Zee en in het Kanaal van Bristol momenteel echter nog moeilijk als een "sekundaire" visserij worden betiteld (tabel 1).

Uit een recent eigen onderzoek (2) kwamen volgende vaststellingen omtrent de tongstocks in beide gebieden naar voren :

- De vangst per eenheid van inspanning bedraagt het dubbel in de Ierse Zee t.o.v. in de Noordzee.
- De Ierse Zee tong heeft een duidelijk tragere groei ten opzichte van de tong uit de andere gebieden. Dit betekent dat de aangroei van de biomassa (het gewicht van de populatie) veel langzamer gebeurt dan bv. in de Noordzee en dat maakt de populatie van de Ierse Zee tot een bepaald kwetsbare populatie in verband met een eventuele stijging van de visserijinspanning aldaar.

De huidige exploitatiegraad in bedoelde gebieden werd door de "North Sea Working Group" (1) als optimaal beschouwd. In tegenstelling met de Noordzee stock is er geen afhankelijkheid van één enkele goede jaarklasse, maar van verschillende en dit waarborgt ipso facto een konstant aanbod van tong uit de Ierse Zee en het Kanaal van Bristol. Er is evenwel een maar bij. Deze hoopvolle voorspelling voor de volgende jaren kan door een overbevissing in korte tijd teniet worden

gedaan. Vandaar dat maatregelen om de huidige visserijactiviteit in deze gebieden verder gunstig te laten evolueren, zich zonder meer opdringen.

Deze maatregelen gaan - evenals voor de Noordzeestock - in de richting van de "totale toegelaten vangst". Algemeen wordt beoogd de actuele (goede) vangsten op hetzelfde peil te houden en de uitbreiding van de visserijinspanning te beletten.

De scholvisserij in de Noordzee.

Vóór 1890 waren schollen van bijna 1 meter lengte geen zeldzaamheid in de vangsten. Met uitzondering van de Farøer gebieden waar nog schollen van om en bij de 80 cm voorkomen, ligt de maximale lengte van schol in de Noordzee thans rond de 60 cm. Dit is niet het gevolg van een wijziging in het groeipatroon, maar reflecteert de intense visserij op deze platvis die de levenskansen voor de zgn. "derde leeftijd" van schol uiterst gering maken.

Die intense visserij heeft het produktiemechanisme van de schol echter nog niet erg aangetast. Bewijs hiervoor levert het rekord dat in 1970 werd geboekt, nl. ten bedrage van 130 duizend ton schol uit de Noordzee.

Op basis van de huidige berekeningen is de toestand van de scholpopulatie nog steeds optimaal te noemen (1), in die zin dat de hoge vangsten zich blijven manifesteren en ook voor de volgende vijf jaren mogen worden verwacht (tabel 2). Er geldt evenwel de voorwaarde dat de visserijinspanning niet mag stijgen. Dit lijkt nochtans niet te verwachten en wel om twee redenen. De eerste reden wordt geïnspireerd door de marktvraag. Zowel in Engeland als in Nederland vertonen grote fileteerconcerns een steeds grotere belangstelling voor kleine schol (24-30 cm), waarvoor goede prijzen worden geboden. Het

resultaat van een te harde visserij op kleine schol kan dan ook het paaipotentieel van de schol in de Noordzee gevoelig in de war brengen met als onmiddellijk gevolg een bruske daling van de scholstock zelf. De tweede reden is nog onheilspellender. Het gevaar is niet denkbeeldig dat de indrukwekkende Nederlandse boomkorrevloot bij gebrek aan tong zich op schol zal concentreren. Het verleggen van visserij-inspanning op schol moet ongetwijfeld resulteren in een crisis van de scholpopulatie.

Deze twee factoren waarmee zeker rekening zal moeten worden gehouden, kunnen de gunstige verwachtingen voor schol in de Noordzee te niet doen. Vandaar opnieuw de noodzaak van internationale maatregelen ter bescherming van de scholpopulatie.

Het internationaal overleg omtrent deze problematiek heeft eveneens tot een vangstkwotering geleid. De idee is de totale internationale vangst op 115.000 ton te houden en de stijging van de visserijinspanning op schol tegen te gaan.

De kabeljauwvisserij in de Noordzee.

Het aandeel van de Belgische kabeljauwvangsten in de internationale aanvoer uit de Noordzee schommelt momenteel rond de 8 %. Op nationaal vlak is het inzake opbrengst de tweede belangrijkste vissoort. Twee toppen, namelijk in 1968 en in 1971-1972, reikten tot om en bij de 15.000 ton per jaar. De reden hiervoor was opnieuw van biologische aard, namelijk het voorkomen van twee sterke broedjaren respectievelijk die van 1963 en die van 1969. Met het huidig vangstritme op de Noordzeekabeljauw is het een normaal verschijnsel geworden dat een kabeljauwbroed na vijf jaren bijna volledig is weggevist. Het voorkomen van sterke jaarklassen op regelmatige tijdstippen wordt dan ook een noodzaak voor het rendement van de visserij.

Uit de eerste gegevens van de "International Young Herring Survey 1973" (3) blijkt dat de nieuwe jaarklas 1972 wel eens een even grote omvang als de bekende sterke jaarklas 1969 zou hebben. Op grond van deze vaststelling kan worden aangenomen dat de visserij op kabeljauw voor de volgende drie jaar in de Noordzee op een verzekerd hoog peil kan blijven.

De kabeljauwvisserij op IJsland.

De spanning omtrent de internationale kabeljauwvisserij op IJsland is heden blijkbaar geluwd. Niet alleen op politiek vlak, maar ook op biologisch vlak waren de opinies tamelijk tegenstrijdig. Een recente IJslandse studie (5) wees op het gevaar van een te intense visserij in de IJslandse wateren. Het paaipotentieel in dit gebied zou gevoelig zijn gedaald, waardoor het rendement en ipso facto de vangst per eenheid van inspanning verder zouden teruglopen. Deze vaststelling is enigszins in kontradictie met de resultaten van een werkgroep (6) die dit probleem in 1972 ontleedde. Er bleek dat er geen voldoende argumenten voor een te sterke bevissing konden worden aangehaald. Ondanks dit meningsverschil tussen de biologen zal ongetwijfeld de beperkte reductie, ten gevolge van enkele restricties, baat brengen voor de vangsten van de volgende jaren, zodat een zeker optimisme voor de visserij in de IJslandse wateren te verwachten valt.

De schelvis- en wijtingvisserij in de Noordzee.

Op grond van de opnamen van bovenvermelde survey (3) kan worden vooropgesteld dat de gunstige vangstcijfers voor schelvis in de Noordzee voor 1973 gevolgd zullen worden door een lichte daling, gezien de jaarklasse 1972 niet erg belangrijk is.

Omgekeerd is de te verwachten situatie voor de Noordzee wijting. Door de inbreng van de goede jaarklas 1972 is het aanbod van wijting voor de volgende twee jaren verzekerd. De vangstkurve die vanaf 1971 een stijgend verloop kent, zal dan ook in dezelfde positieve zin verlopen.

De haringvisserij in de Noordzee.

De visserij op haring in de Noordzee heeft de laatste twee jaar in België een heropflakking gekend (tabel 2). Deze heropleven^g heeft natuurlijk nog niet de dimensies van de vijftiger jaren aangenomen, doch een jaarlijkse aanvoer van 1.400 ton voor 1972 en 2.100 ton voor 1973 betekent toch het dubbele van de aanvoer in de zestiger jaren. Een vernieuwde belangstelling voor haring, doch jammer genoeg op een niet zo ideaal moment. Inderdaad de investeringen betrokken bij de tijdelijke overschakeling naar pelagische visserij dienen gesteld te worden in het licht van de toekomst. En deze toekomst is niet zo aantrekkelijk (4). De omvang en de leeftijdsamenstelling van de aktuele haringstock in de Noordzee is thans dermate dat de visserij grotendeels afhankelijk wordt van de jongste leeftijdsklassen. Enkele opeenvolgende arme jaarklassen zullen de visserij op volwassen haring in de Noordzee volledig onrendabel maken. Het voorkomen van een sterke jaarklasse zal evenmin genoeg gewicht in de schaal kunnen werpen om van een echte heropbloei te kunnen spreken. Anderzijds is er de industriële visserij op onvolwassen haring, vnl. door Denemarken, Noorwegen en Rusland, met als bestemming de veevoeders. Deze te hoge exploitatie van juveniele haring is van deze aard dat het paaipotentieel bedenkelijk daalde, nl. met 70 % tussen 1965 en 1970. Anders gezegd krijgen niet voldoende aantal haringen de gelegenheid om volwassen te worden en voor de zo noodzakelijke reproductie te zorgen. Het ligt hier dus ook voor de hand dat internationale maatregelen zich opdringen om de vangst op haring voor menselijke konsumptie voor de toekomst te verzekeren. En dit is onge-

twijfeld van dringende aard, gezien de kontinue daling van de internationale vangsten die reeds een aanvang maakte in 1966 en met de jaren steeds scherper werd.

Het internationaal overleg omtrent het heropleven van de haringstock was voornamelijk gericht op het doen stijgen met 100 % van de biomassa over een periode van vier jaar. De totale toegelaten vangst zou dan aanvankelijk slechts 380.000 ton mogen bedragen en gradueel tot 820.000 ton kunnen stijgen. Uiteindelijk werd, onder economische en politieke druk, de totale toegelaten vangsten (in de Noordzee en het Skagerrak) op 494.00 ton gesteld.

De garnaalvisserij langsheen de Belgische kust.

Het jaar 1973 betekende voor de garnaalvloot een goed jaar met een aanvoer van 1.600 ton (tabel 2). Het was inderdaad sedert 1956 geleden dat dergelijke massale vangsten waren voorgekomen.

Het garnaalonderzoek door middel van maandelijks bestandsopnamen heeft de crisis in het voorjaar van 1971 volledig verklaard, nl. door de massale roofzucht van de kabeljauwklasse 1969 die maandenlang de kust als het ware heeft geplunderd. De garnaalpopulatie heeft zich inmiddels hiervan hersteld, vandaar dat zij reeds in 1973 een zeer grote omvang heeft bereikt.

In feite wordt de garnaalstapel door twee factoren, gede-termineerd, nl. door de meteorologische omstandigheden en door de predatie (voedsel voor andere vissen, vnl. kabeljauw en wijting).

Op grond van deze twee factoren kan voor 1974 een nog beter jaar worden verwacht.

Tabel 1 - De Belgische tongvangsten in de Noordzee, de Ierse Zee en het Kanaal van Bristol in ton, over de periode 1963-1973.

Jaar	Noordzee	Ierse Zee	Kanaal van Bristol
1963	7.176	64	174
1964	838	938	471
1965	1.342	1.025	498
1966	3.150	407	248
1967	3.991	307	451
1968	3.475	332	289
1969	2.456	841	289
1970	1.736	1.054	521
1971	1.997	800	481
1972	1.569	534	520
1973	1.223	725	757

Tabel 2 - De Belgische aanvoer uit de Noordzee van kabeljauw, schol, haring en garnaal in 1.000 ton, over de periode 1963-1973.

Jaar	Kabeljauw	Schol	Haring	Garnaal
1963	3,1	4,9	1,8	0,9
1964	3,7	3,3	1,6	0,9
1965	8,0	2,9	0,8	0,9
1966	8,0	5,0	0,4	1,0
1967	12,5	5,7	0,4	1,3
1968	16,0	4,8	0,1	1,0
1969	10,9	3,9	0,5	1,4
1970	6,7	4,0	0,7	1,4
1971	14,0	3,9	0,7	0,9
1972	11,5	3,8	1,4	0,9
1973	8,6	4,1	2,1	1,6

Bibliografie.

- (1) Report of the North Sea Flatfish Working Group ; I. C. E. S. ,
C. M. 1973/F : 18.
- (2) De Clerck, R. Belgian sole and plaice fisheries in the Irish
Sea and Bristol Channel ; I. C. E. S. , C. M. 1973/F : 32.
- (3) Report on the I- and II-group cod, haddock and whiting caught
during the international young herring survey 1973 ; I. C. E. S. ,
C. M. 1973/F : 35.
- (4) Report of the North Sea herring assessment working group ;
I. C. E. S. , C. M. 1973/H : 27.
- (5) Schopka, S. A. and Jonsson, J. Reassessment of the cod
stock at Iceland ; I. C. E. S. , C. M. 1973/F : 11.
- (6) Report of the ICES/ICNAF working group on cod stocks in the
North Atlantic ; I. C. E. S. , C. M. 1972/F : 4.

